

dr hab. Marcin Kopczyński, prof. uczelni
Wydział Kompozycji, Teorii Muzyki i Reżyserii Dźwięku
Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

Inowrocław, 2023.08.30

**Recenzja dzieła artystycznego i jego opisu
w postępowaniu o nadanie
mgr Emilianowi Madeyowi
stopnia doktora w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne**

Zleceniodawca recenzji:

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478).

Praca doktorska – ἐντελέχεια – *Sinfonia Entelékheia per tre percussioni concertanti, alcuni strumenti ed orchestra d'archi*

ἐντελέχεια – Sinfonia Entelékheia Emiliana Madeya, napisana w latach 2017- 2021 r. to ok. 26-minutowy utwór na kilka instrumentów dętych – flet, obój (wymienny na róg angielski), klarnet (wymienny na klarnet basowy), fagot i róg; niezwykle rozbudowany aparat perkusyjny (zwłaszcza w części finałowej), obsługiwany przez trzech wykonawców; harfę, klawesyn i fortepian oraz smyczki. Partytura liczy 137 stron.

ἐντελέχεια – Sinfonia Entelékheia per tre percussioni concertanti, alcuni strumenti ed orchestra d'archi była projektowana w wyobraźni Kompozytora w dłuższym okresie czasu. Według jego słów, przystąpił On do ostatecznego

Mh

zredagowania partytury „dopiero wówczas, gdy jawiło się ono jako całkowicie gotowe i skończone w (...) wyobraźni twórczej.”

Sinfonia Entelékheia była dla Twórcy eksperymentem w sensie narzucenia sobie „idei muzycznej asymilacji dialektyki heglowskiej. Muzycznej, czyli w rozumieniu wszystkich elementów porządkujących materiał dźwiękowy będący tworzywem dzieła muzycznego”.

Kompozycja jest zwieńczeniem osiągnięć twórczych, „poszukiwań i eksperymentów”, wypróbowanych przez Doktoranta we wcześniejszych utworach - *Four Essays For Three Percussion Sets* (1995), *Sinfonietta per 10 esecutori* (1997), *Astronomica per due orchestre d'archi e batteria* (1997), *Sapienti Sat per due flauti e blocchi di legno coreani* (1998) oraz *Variations for Twelve*.

W zakresie harmoniki Doktorant użył w *Sinfonii* skali perskoarabskiej w obu jej wariantach, na których zbudował szereg serii. Serie nie są przypisane konkretnym instrumentom, ich dźwięki przechodzą swobodnie pomiędzy różnymi instrumentami, także w instrumentach perkusyjnych o określonej wysokości dźwięku w całym utworze. Materiałem tworzącym konsonującą brzmiącą harmonię są trójdźwięki durowe i mollowe, a także czterodźwięki septymowe oraz akordy z dodaną sekstą, stworzone ze skali persko-arabskiej. Są one użyte pojedynczo oraz w postaci politonalnego nałożenia. W poszczególnych segmentach często słyszymy brzmieniowe „centra tonacyjne”.

Dzieło jest zaprojektowane dramaturgicznie w czterech częściach. Trzy krótsze, stanowią – zdaniem Autora - „same w sobie formę cykliczną”, a dla części finałowej są przygotowaniem, jakby częścią wstępną. Finał, najbardziej rozbudowany i najbardziej skomplikowany pod względem wariacyjnej formy i instrumentacji, jest syntezą ogniów poprzednich. Czas trwania poszczególnych części: I. Expectatio – ponad 5 minut, II. Adnuntiatio – ponad 4 minuty, III. Initiatio – 6 minut, IV. Affirmatio et Transsubstantiatio – 10 minut.

Utwór w założeniu Twórcy jest programowy, co sugerują tytuł dzieła i tytuły części. Ale szczegółowy, pozamuzyczny program Kompozytor pozostawił nie ujawniony. Napisał jedynie, że jest on „osobistym spojrzeniem na Tajemnicę Wcielenia, próbą muzycznej ilustracji (Jego) teologicznych dociekań”.

W każdej z trzech początkowych części utworu występuje inne zestawienie instrumentów perkusyjnych, stanowiących grupę koncertującą w *Sinfonii*, a wszystkie są wykorzystane w finale. Taki pomysł zastosował Dyplomant w jednym z wcześniejszych utworów - *Four Essays*. Warto w tym miejscu wymienić pełen zestaw przebogatej perkusji -

I Perkusja: Crotali, 2 Piatti sospesi, 2 Gonghi cinesi [Chau gongs], 2 Gonghi giavanesi [Nipple gongs], Tam-tam medio, Vibrafono, 2 Blocchi di legno coreani [Temple blocks], Castagnette, Xilofono, Tamburo rullante, 2 Bonghi, 6 Tom-tom, 2 Timpani

II Perkusja: 3 Triangoli, 4 Campanacci, 2 Piatti sospesi, Tam-tam grande, Campane tubolari, Sand blocks (un paio), Raganella, 4 Blocchi di legno [Wood blocks], 4 Blocchi di legno coreani [Temple blocks], Frusta, Tamburo rullante, 2 Bonghi, 6 Tom-tom, 2 Timpani, Gran cassa

III Perkusja: 3 Campanacci, 2 Piatti sospesi, 3 Gonghi cinesi [Chau gongs], Gong giavanese [Nipple gong], Tam-tam profondissimo, Lastra di metallo, 2 Blocchi di legno, Castagnette, Frusta, Marimba, Tamburo rullante, 2 Rototom, 2 Timpani, Gran cassa

Pewne cechy koncertujące mają także partie harfy, klawesynu i fortepianu.

Czytając partyturę, i nie zaglądając wcześniej do dysertacji, można odebrać tę kompozycję jako interesującą muzykę absolutną, wcale nie wymagającą znajomości filozoficznego, pozamuzycznego programu, (który, jak później można się dowiedzieć, kompozytor „ukrył” przed słuchaczem i który jest dla twórcy niewątpliwie bardzo osobisty). „Słyszemy” w partyturze dialogowanie planów brzmieniowych – perkusyjnego, harfowo-klawesynowo-fortepianowego, smyczkowo-dętego czy ich różnych kombinacji, obserwujemy też interesujące przetwarzanie materiału, słyszemy swoisty obraz kolorystyczny kompozycji, bez sonorystycznych fajerwerków. Perkusja jest w oczywisty sposób pierwszoplanowa i ona też najbardziej wpływa na barwy symfonii, choć jak słusznie wspomniał Doktorant w dysertacji – pewne cechy „koncertujące” mają w niektórych segmentach utworu fortepian, klawesyn i harfa. Wyraźnie też jest czytelna dramaturgia formy z inaczej w każdej części „wyróżnioną” perkusją, z naciskiem na najbardziej rozbudowaną i skomplikowaną część finałową. Słyszemy także kumulację perkusyjną w finale, (o której później przeczytaliśmy w opisie dzieła)

Opis dzieła

W obszernym opisie dzieła, będącym w rzeczywistości niemalże dysertacją teoretyka muzyki, liczącą 221 stron, kompozytor zawarł rozważania nad inspiracjami, stylistyką i techniką kompozytorską oraz szczegółowo opisał i przeanalizował swoją kompozycję.

We wstępie Dyplomant napisał, że „opisywane dzieło muzyczne stanowi podsumowanie wcześniejszych eksperymentów kompozytorskich związanych z poliserializmem oraz budowaniem faktury dźwiękowej w oparciu o skalę persko-arabską”. Przedstawił swoją *Sinfonię* jako utwór programowy, lecz z ukrytym programem i zaznaczył, że pewną inspiracją była dla niego dialektyka heglowska.

W Rozdziale I Autor zwrócił uwagę na kwestię dualizmu materii i formy, przedstawił też najważniejsze pojęcia, których używa w opisie, odnosząc je do elementów formalnych opisywanego dzieła muzycznego.

W Rozdziale II Doktorant pisał o idei dzieła oraz o środkach do jej urzeczywistnienia. Odniósł się też do terminów filozoficznych, np. dialektyka,

historyczność, jaźń (niem. Selbst), więź, stawanie się, do poglądów Hegla na sztukę oraz do zagadnień poruszonych przez Borisa Asafiewa w jego dziele *Forma muzyczna jako proces*.

Rozdział III poświęcił Autor fakturze dźwiękowej kompozycji. Przedstawił materiał harmoniczny – skalę, jej warianty, serie oraz akordy zbudowane w oparciu o skalę. Scharakteryzował system organizacji dźwięków, zestawiający „myślenie serialne i poliserialne” z warstwą harmoniczną w obrębie skali.

W Rozdziale IV Kompozytor przedstawił formę, budowaną w myśl zasady ułożenia „materiału muzycznego w segmentach”. Podkreślił też znaczenie wariacyjności w przebiegu formy *Sinfonii*. Dużą część tego rozdziału zajmują szczegółowe tabele przebiegu formy wszystkich ogniów, zawierające także dane dotyczące obsady wykonawczej.

W zakończeniu Autor poruszył kwestie zapisu tekstu nutowego, m.in. użytych elementów sonorystycznych i technik gry, dookreślonych graficznie lub słownie. Opisał też zastosowane narzędzia wydobycia dźwięku na instrumentach perkusyjnych.

Konkluzja

Na podstawie przeanalizowania przedstawionej kompozycji *έντελέχεια – Sinfonia Entelékheia per tre percussioni concertanti, alcuni strumenti ed orchestra d'archi* oraz jej opisu stwierdzam, że praca doktorska pana Emiliana Madeya jest „oryginalnym dokonaniem artystycznym” i spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478).

Marcin Kopczyński